

IDYLLGUDSTJENESTE

4. søndag etter påske

Fjellhamar kirke 2. mai 2010

Jesaja 1,18-20

PREKEN

1. INNLEDNING OG BØNN

Jeg fikk ikke noe spesielt tema til i kveld, og det er spennende å kunne tale om det som ligger en på hjerte. Det har jeg gjort mange ganger, og det har vært godt og viktig. Men det er ikke alltid en finner noe i eget hjerte. Og man kan lett komme til å snakke om de samme tingene hver gang. Da er det godt å ha tekstrekkene i kirka. Der har mange kloke bibelkjenner over generasjoner fordelt sentrale kristne temaer så hele Guds ord kan bli forkynt i løpet av et par år. Og teksten for dagen som jeg forberedte til dåpsgudstjeneste kl 1100 i dag har gitt meg mye å tenke på. Og det vil jeg gjerne dele med dere. La oss be litt først.

2. PROFETEN JESAJA

Teksten er fra profeten Jesaja og han vil jeg gjerne si litt om først. I GT møte vi mange profeter. De kunne deles i tre typer. En del av dem er såkalte orakelprofeter som gir enkeltmennesker hjelp og tegn fra Gud i tvistesaker med naboen eller profeten Samuel som mot betaling (hmmmm...) viste vei til forsvunne eselhopper. Så var det hoffprofeter. Profeter som ga kongen hjelp fra Gud til å styre landet. I dag er det vel nesten bare byråkrater som flokker seg om statsministere og presidenter, og ingen profeter. Det er nok et nymotens fenomen for hoffprofeter var det i GT og i de fleste kulturer. De hadde mye makt og ansvar. Så var det kultprofeter. Profeter som opererte i forbindelse med templet og sentrum for det åndelige liv i Israel.

Jesaja er en av de store klassiske profetene. De var verken orakel, hoff eller kultprofeter. Det som kjennertegner dem er at de var i konflikt og på kollisjonskurs med de fleste. De refset veldig ofte kongens valg inkludert hans profeter, de forkynte dom over folket og var også i dyp konflikt med kultprofetene. De sa bare det som klødde folk i øret. Jesaja har et klart kall fra Gud og taler fordi Herren har befalt han. Men hadde demokratiet rådet i Israel så hadde aldri Jesajas ord blitt hørt. I sin samtid hadde han nok slitt med å komme over sperregrensa på 4 %. For han talte krasse ord som ingen likte å høre. Jesaja og de andre klassiske profetene var drevet av et sterkt kall og budskap fra Gud i konflikt med folk flest. Og det er en side ved bibelens ord i dag og det å være i kirke i verden. Det er i konflikt med folk flest og klør ikke alltid i øret. Men Guds vilje kan aldri bli tatt opp i en folkeavstemning. Der har Gud alene vetorett. Det sier meg også noe om at demokrati i kirken som er viktig, har sine grenser.

Jesaja virket i Israel drøye 700 år før Jesus. Israel hadde vært en stormakt, men hadde pga indre strid gradvis blitt svekket. Nå var de mektige assyryerne i ferd med å ta nord-delen av Israel og kong Akas i sør der Jesaja virket kjøper seg fri for en høy pris. De dårlige tidene henger klart sammen med at de har vendt Gud ryggen og Jesaja gir klar beskjed.:

3. JESAJA 1,1-17 – GUDS DOM

Teksten er egentlig fra kap 1,18-20 men jeg leser helt fra starten som gir en sterk bakgrunn til vår tekst:

Dette er de syner som Jesaja, sønn av Amos, fikk om Juda og Jerusalem i den tiden da Ussia, Jotam, Akas og Hiskia var konger i Juda. ²Hør, du himmel, og lytt, du jord! For Herren taler: Barn har jeg fostret og oppdratt, men de har satt seg opp mot meg. ³En okse kjenner sin eier, et esel sin herres krybbe; men Israel kjenner ingen ting, mitt folk er uten forstand.

Ve det syndige folk

⁴Ve det syndige folk, et folk som er tynget av skyld, ætlinger av ugjerningsmenn, sønner som bare gjør ondt. De har gått bort fra Herren, har foraktet Israels Hellige og vendt ham ryggen. ⁵Hvorfor vil dere ha flere slag siden dere stadig faller fra? Hvert hode er sykt og hvert hjerte svakt. ⁶Fra fot til hode er ingen ting helt, bare flenger og skrammer og åpne sår. De er ikke rensed og forbundet og ikke bløtt opp med olje. ⁷Landet er blitt uhyggelig øde, byene er brent, fremmede eter opp jorden like for øynene på dere. Den ligger der som en ørken, som når fremmede har herjet. ⁸Bare Sions datter er igjen, som en løvhytte i en vingård, som et vaktskur på en agurkmark, som en kringsatt by. ⁹Hadde ikke Herren, Allhærs Gud, latt noen av oss slippe unna, da var vi som Sodoma, da lignet vi Gomorra.

Ikke gagnløse offer, men lydighet

¹⁰Lytt til Herrens ord, dere Sodoma-høvdinger! Hør på vår Guds lov, du Gomorra-folk! ¹¹Hva skal jeg med alle slaktofrene som dere bærer fram? sier Herren. Jeg er mett av brennoffervæver og av fett fra gjøkalver. Blodet av okser og lam og bukker bryr jeg meg ikke om. ¹²Når dere kommer fram for mitt åsyn, hvem krever da av dere at dere trækker ned mine tempelgårder? ¹³Kom ikke mer med gagnløse gaver! Offerrøken har jeg avsky for. Nymåne og sabbat, lysing til stevner jeg tåler ikke ondskap og høytid sammen. ¹⁴Jeg hater nymånedagene og festene dere feirer. De er blitt en byrde for meg, og den er jeg trett av å bære. ¹⁵Når dere brer hendene ut, skjuler jeg øynene for dere; hvor mye dere enn ber, hører jeg dere ikke. Hendene deres er fulle av blod. ¹⁶Vask dere, gjør dere rene! Få de onde gjerningene bort fra mine øyne! Hold opp med å gjøre ondt, ¹⁷lær å gjøre det gode! Legg vinn på det som rett er, før voldsmannen på den rette vei, hjelp den farløse til hans rett og ta dere av enkers sak!

4. GUDS DOM I DAG

La oss stoppe litt ved de 17 første versene først. Jesaja refser isrealittene og feller dom. Ingen trenger å være i tvil om hva Gud har lagt han på hjertet.

- ✓ Dyra har vett til å finne sin plass, men så kloke er ikke isrealittene
- ✓ De har vendt Gud ryggen og gått bort fra Herren. Landet er herjet og ydmyket. Et kringsatt Jerusalem er alt som er igjen.
- ✓ De lignes med Sodoma og Gomorra – erkebildet på synd og umoral.
- ✓ Gud bryr seg ikke om deres offer og hater deres overfladiske fester. De er blitt en byrde. Han hører ikke deres bønner.
- ✓ Hendene deres er fulle av blod. De må gjøres rene. De onde gjerningene må stoppe og de må begynne å gjøre det gode. Ta dere av de som har det vanskelig, enker og farløse.

Hadde Jesaja kommet inn i vår tid, hva hadde Gud lagt han på hjertet? Hadde profetene kunne lagt vekk domsordene og rost oss? Hadde Gud gledet seg over den verden og menneskene han har skapt? Nei, han hadde vel ikke det? Hvilke domsord hadde falt? Ville vi ha hørt dette:

- ✓ Folk har vendt seg bort fra Gud
- ✓ Penger, sex og makt er klassiske områder hvor synd og umoral brer om seg. Så også i dag.
- ✓ Frustrasjon over våre religiøse øvelser: Jeg hater deres overfladiske barsedåp, jeg er trøtt av deres inderlige og tomme lovsang, og deres nattverdfeiring er en byrde for meg. Og jeg er trett av å bære.

Jeg skal ikke leke profet, men at Jesaja hadde hatt nok å utfordre oss på fra Gud er jeg helt sikker på.

5. JESAJA 1,18-20 – GUDS TILBUD OM NÅDE

Men om jeg ikke er skal være for sikker på hvilke domsord Jesaja hadde hatt på hjerte for vår tid så er jeg bombesikker på at det tilbud om nåde som han så ga til Israels folk hadde han også gitt til oss. Så la oss ta det til oss og det er dagens prekentekst:

Guds tilbud om nåde

Kom, la oss gjøre opp vår sak! sier Herren. Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø; om de er røde som skarlagen, skal de bli hvite som ull. ¹⁹ Dersom dere adlyder villig, skal dere få nyte landets goder; ²⁰ men er dere uvillige og trassige, skal dere fortæres av sverd. Dette er ordet fra Herrens munn.

6. KOM, LA OSS GJØRE OPP!

Det er blitt holdt noen store taler som har betydd mye. Med et budskap som har klart å bety en endring. Sist ut er vel Barack Obama – yes, we can! Men Martin Luther King er vel enda mer kjent med sine velkjente ord ”I have a dream”. For meg lyder starten av bibelordet vi leste med samme kraft. ”Kom, la oss gjøre opp!”

- ✓ Kom! Den positive oppfordringen til handling, til å bli med. Til å delta.
- ✓ Oss! Ikke noe ovenfra ned holdning. Nei, det er et inkluderende solidarisk vi. Dette er vi sammen om. Dette er en felles utfordring og det skal vi løse sammen. Ingen krangling om skyld, og selvforsvar.
- ✓ Gjøre opp! Stå for det vi har gjort. Villighet til å ta ansvar. Bli ferdig med ting og gå videre.

Kom, la oss gjøre opp! Den holdningen en sånn setning innebærer er gull verdt. Den kan kanskje mer enn noe annet bidra til drømmen om et bedre liv. At konflikter eller vanskeligheter skal løses, at ting skal bli bra og ordne seg. At samfunnet og verden skal bli et bedre sted. Kom, la oss gjøre opp! What a wonderful world it would be!

7. KOM, LA OSS GJØRE OPP – MED HVERANDRE!

Vi lærer jo barna våre det!

- ✓ 2-åring som planter bocciakula av massivt tre midt i panna på sin jevngamle fetter. Vi prøver å forklare og si at dette ikke var bra og at sånn må vi ikke gjøre, og si unnskyld.
- ✓ 6-åringen som har krangla og sloss med søsken eller venner. Vi spør om hva som skjedde, om hvem som gjorde hva og hvorfor, og vi hjelper dem til å bli ferdig med det. Kom, la oss gjøre opp vår sak!
- ✓ Tenåringen som er sur og vrang, oppfører seg helt uakseptabelt og skjeller oss ut hvis vi prøver å si noe. Dette må vi snakke, sier vi, og er kanskje kloke nok til å vente med det til det har roet seg litt. Hvorfor ble du så sint? Noe vi gjorde galt? Hva tenker du om din egen oppførsel? Skal du/vi gjøre opp og si unnskyld?

Lever vi etter det selv når vi blir voksne? Det kan ofte være så mye lettere å hjelpe andre til å gjøre opp sin sak enn å gjøre det selv. Da er det vanskeligere å se klart, tenke klart og ydmyke seg.

- ✓ I forhold til den vi lever sammen med, mann og kone. Ingen steder er dette mer sårbart og krevende, og viktig enn der. Konflikten om økonomi, om tid sammen, om jobb, om sex, om unger eller andre ting. Hvem rekker ut hånda og sier: ”Kom, la oss gjøre opp vår sak!”? Når begge er slitne og står på sitt
- ✓ På jobben. Kollegaer med spisse albuer, som baksnakker, som gjør ting helt annerledes enn deg, en som lykkes og stiller deg i skyggen. En sjef som overser deg og behandler deg dårlig, eller som du ikke liker, er uenig med og i praksis motarbeider. Hvem tar første skritt og sier: ”Kom, la oss gjøre opp vår sak!”?

8. KOM, LA OSS GJØRE OPP – I VERDEN!

Og tenk hva enn sånn holdning kan bety i vår store verden. Innstillingen om sammen å gjøre opp. Forsone seg med hverandre.

- ✓ Midtøsten – alle konflikters mor som den kalles. Vil de virkelig leve i fred? Tenk om de kunne si til hverandre: ”Kom, la oss gjøre opp vår sak!”
- ✓ Det kan utvides til konflikten mellom vesten og den muslimske verden. Enten det er USA og Al Quaida, eller karrikaturstriden og hijab-kamp i diverse land inkludert Norge eller den generelle skepsis og mistro det er mellom ulike folkegrupper f eks her på Lørenskog. Tenk om noen startet med å si: ”Kom, la oss gjøre opp vår sak!”
- ✓ Vi kunne fortsatt med den katolske kirke og overgrepssakene, med de blodige urettferdige handelsavtalene hvor de rike landene tviholder på sine privilegier, med vår personlige rikdom og livsstil som 80% av verden bare kan drømme om. Tenk om vi sammen kunne møtes for å si: ”Kom, la oss gjøre opp vår sak!”

Dette er kompliserte saker og konflikter med en tungt belastet historie av mange mennesker som på ulike sider har opplevd mye lidelse og nød. Så her finnes det selvfølgelig ingen enkle løsninger. Men tenk hvor mye som kunne vært annerledes om vi alle tok til oss oppfordringen, ”Kom, la oss gjøre opp!”, og gikk inn i det med den innstillingen.

9. KOM, LA OSS GJØRE OPP – MED GUD!

Oppfordringen om å gjøre opp vår sak er aktuell for oss alle og for vår verden. Det er konkret og praktisk for den som våger å ta det til seg. Men oppfordringen fra Jesaja kommer fra Gud selv og gjelder forholdet til han. Mellom Israels folk og deres Gud. Mellom oss og vår Gud.

I påsken forsoner Gud seg med oss. Nå utfordrer Gud oss til å forsones med han. Gud har i påsken gjort alt klart for at vi skal kunne være venner. Nå spør han om vi vil være det?

Her er det ikke sånn at vi kan diktere Gud eller kjøre tøffe forhandlinger. Vi kan til nød tro på deg, men da har du pent å være sånn at vi kan akseptere deg. Vi kan gå med på at det er et eller annet med Gud, men da må du til gjengjeld droppe påståelighet om rett og galt, å dømme oss og våre valg, og at vi skal være skyldige og stå til ansvar for deg. Det er helt uaktuelt.

Om Gud finnes og hvem han er, er ikke enkle spørsmål, men vi må jo skjønne vår situasjon. Se for deg 4-åringen som går til faren sin: Du fatteren, vi må prate litt. Dette går ikke lenger. Det er langt utover hva jeg kan leve med. Jeg kan til nød akseptere at du har en slags rolle som faren min, noe jeg tidvis er sterkt i tvil om. Da er det et minimum for meg, for at vi skal få dette til å funke, at du roer deg mange hakk ned. Jeg kan ikke finne meg i at du skal styre med når jeg skal legge, hva jeg skal se på TV og hva slags mat jeg spiser. Og for den slags skyld hvordan jeg behandler søstera mi og andre. Du kan som sagt få kalle deg for pappan min, men da kun på disse betingelsene. Har vi en deal da, fatteren?

Nei, Gud er Gud og jeg og du er mennesker. Gud er allmektig, han er hellig, sannhet og kjærlighet. Hans gode vilje er ikke gjenstand for forhandlinger. Og vi står ansvarlige overfor han med våre liv. Vi må kjenne vår plass. Og ut fra det er jo denne teksten fantastisk. Gud møter oss ikke knallhardt

ovenfra og ned. Nei, han sier la oss ordne opp i dette sammen, dette er en utfordring – et problem vi må løse sammen. Dette er vi sammen om. ”Kom, la oss gjøre opp vår sak, sier Herren”.

10. KOM, LA OSS GJØRE OPP – FORTID OG NÅTID

Oppfordringen om å gjøre opp sin sak innebærer to ting. To ting som inngår i pakka. 1) Tilgivelse for fortiden 2) Et valg for fremtiden

Tilgivelse for fortiden. Om deres synder er som purpur skal de bli hvite som snø; om de er røde som skarlaget skal de bli hvite som ull. Purpur og skarlaget er rødfarger. Mye brukt av kongelige, de med makt og velstand, vakre og sterke farger. Rød er også en primærfarge. En som ikke blir til ved å blande med noe. Den er en ekte farge. De må være sånn. Så når Gud bruker bildet om synder som purpur og røde som skarlaget som skal bli hvite som snø og ull så er det egentlig ikke mulig. Uansett hva fortiden rommer av tull og rot, ondskap og ugjerninger så vil Gud tilgi. Alt blir hvitt og rent, blanke ark med fargestifter til. Tilgivelsen er komplett. Når Gud vil gjøre opp sin sak med oss så sier han at alt er tilgitt, fortiden legger vi bak oss.

Gud gir oss tilgivelse for fortiden men også et valg for fremtiden. Utfordringen har gir oss er hva vi vil nå, om vi er med. Om vi har viljen til å ta et oppgjør. Om vi adlyder villig er eller er trassige og uvillige. Vil vi gjøre opp vår sak eller ikke? Det er faktisk det samme hva saken gjelder, den må vi prate om og lære av men uansett så vil Gud tilgi. Saken er om vi vil gjøre opp.

Gud gjør det tydelig hvordan velsignelse og forbannelse vil følge av vår vilje til å gjøre opp eller ikke. Og det tror jeg vi kan kjenne igjen. Hvor godt gjør det ikke å få gjort opp? Ta min nærmeste, kona mi. Og gå med en uoppgjort konflikt med henne taper meg for energi, tar min oppmerksomhet, tanker og følelser, også når jeg ikke er sammen med henne. Er vi i sammen hjemme tyter det ut i kommentarer og handlinger og drar oss fra hverandre. Og hjemmet og andre rundt oss vil over tid også preges av at vi ikke har gjort opp. Det er slitsomt, ødeleggende og stjeler det gode livet. Vil vi ikke gjøre opp vår sak med våre medmennesker så høster vi deretter. Og det er ikke velsignelser men et stadig mer vanskelig liv.

Jeg hadde en nabo et annet sted jeg bodde som det ble en uenighet med hvor personen tok det veldig følsomt. Fra den dagen så personen en annen vei, var helt taus, ville ikke snakke. Jeg gikk stadig forbi huset og merket det i hele kroppen at jeg var ansent og stressa. Grudde meg til å møte personen og det uoppgjorte og usagte i mellom oss. Reaksjonene roet seg etter hvert men de var plagsomme og ble aldri borte.

Kronprinsesse Mette-Marit bekjente med tårer sin utagerende festing m.m. og ba om å bli tilgitt og få en ny sjanse. Hvor alvorlig det var selv for en kommende dronning kan sikkert diskuteres, men hennes vilje til å gjøre opp sin sak var sterk. Og forbilledlig.

Kom, la oss gjøre opp vår sak, sier Herren! Drømmer vi om et bedre liv for egen del og for folk rundt oss og verden, så tror jeg knapt det finnes et bedre sted å begynne. I dåpen skjer det for første gang. Siden må de som alle oss andre leve i det og på ny og på ny gjøre opp sin sak. Med mennesker og med sin Gud. For det er ingen begrensning på hvor mange ganger du kan komme å gjøre opp din sak, også i fremtiden. Det som er avgjørende er om du er villig til det.